

Jin

71. SAYI

Haklarımızdan vaz-geç-mi-yo-ruz

Oya Aan

Hayatın akışını ve değişimi durduramazsınız!

Gülderen Varlı

Eril zihniyetin sistematik şiddetine karşı "Jin, Jiyan, Azadî"

Elif Tirenç İpek

Jin - Jiyan - Azadî renginde bir Sözleşme

Çiğdem Göksoy

İstanbul Sözleşmesi'nin çıkış noktası

Diren Cevahir Şen

Kadınların kazanımları budanırken

Beritan Kalbişen

Devletin ve yargının erkek kalkarı: Kadın cinayetleri ve eşitsizlik

İÇİNDEKİLER

- 1** **Hayatın akışını ve değişimi durduramazsınız!**
Oya Açıan
- 5** **Eril zihniyetin sistematik şiddetine karşı
'Jin Jiyan Azadî'**
Gülderen Varlı
- 10** **Jin-Jiyan-Azadî renginde bir Sözleşme**
Elif Tirenç İpek
- 14** **İstanbul Sözleşmesi'nin çıkış noktası**
Mimoza Kadın Derneği - Çiğdem Göksoy
- 17** **Kadınların kazanımları budanırken...**
Diren Cevahir Şen
- 20** **Devletin ve yargının erkek kalkanı: Kadın cinayetleri
ve eşitsizlik**
Beritan Kalbişen

Hayatın akışını ve değişimi durduramazsınız!

Oya Açıan-6 Temmuz 2024

Geleneklerin basıncını, mahalle baskısını aşip karakola ulaşabilenlerin “beyindir yapar” tembihleriyle ev adlı işkencehanelere geri gönderilen, ömür boyu tecavüz ve aşağılanmayı reddederek buna bir son verme cesaretini gösteren, ölüm dahil her şeyi göze alarak boyun eğmeyen ve geleceğini kendi elleriyle kuracağı özgürlükte arayan kadınların ısrarı sürdükçe yasalar için uğraşılır, yasalar yapılır, yasalar değişir ama o yönelim değişmeden kaldıkça o yollar mücadeleyle yürünür. Ama SADECE yasalara bel bağlanmaz, bunu en çok kadınlar bilir

“Yaşıyorum ben ama bunun pek anlamı yok. Kalbimi bir motorlu testereyle kesip çıkardılar...” Salon Mars adlı kitabında Rachel Kushner söylüyor bunu. Emine Şenyaşar da kurabilirdi bu cümleyi, Gülistan Doku'nun annesi de adı sanı bilinmeyen şiddet ve yok edilme kısıracındaki on binlerce kadın da...

Günlerdir gündemi kaplayan ve insanı isyan ettiren ırkçı kudurganlık yeni başlamadı elbette. Uzun yıllar boyunca kimi zaman usul usul kimi zaman da göstere göstere içirilen şovenizm zehri, Kürt ve mülteci düşmanlığı suretiyle birbiri üzerine binerek gün geçtikçe büyüdü. Göçmenler işçi ücretlerini bastırmada son derece elverişli bir enstrüman, seçimlerde burjuva kliklerin adaylarının zaferini garantileyecek bir aparat olarak kullanılageldi. Hoşnutsuzlukların boca edileceği devasa bir uçurum, insanlıktan çıkarması kaçınılmaz bir silah olarak hep iş gördü.

Daha iki hafta önce Gaziantep'te 41 STK, 20 yılda kentin nüfusunun yarısı Suriyeli olacak diyerek linç gruplarını çağırıyordu. (*)

Ve geldiler...

En son Kayseri'de başlayıp Reyhanlı, Bursa, Kilis, Adana, Antep, İzmir ve İstanbul'un bazı noktalarına kadar yayılan ve nerede duracağı belirsiz ırkçı histeri, şovenizm zehrinin nelere yol açabileceğini gösteren çarpıcı bir tablo sundu. Çoluk-çocuk, genç-yaşlı şirazesinden çıkmış gruplar yaktı, yıktı, etrafı savaş alanına çevirdi. Bu görüntülerde birisi vardı ki, dönüp dönüp izledim, kudurmuş grup içinde canhıraş bağırarak yürüyen o kadının gözlerini görmek istedim...

Kendine düşman edilmişlerin saflarında yürüyordu. Bilinci deforme edilmişlerle, prematüre bebekler gibi yeterince gelişmemişlerle birlikteydi... Belki bugün de yaşıyordu bu şiddet sarmalını yarın da yaşayacaktı aynı safta yürüdükleri eliyle; evde baba-koca, işyerinde meslektaş, sokakta yabancılar tehditti hayatına... Ulaşmamız gereken ne çok kadın vardı, bir kez daha acı acı bunu farkettim. Kendi hakları için dövüşme bilincini götüremediğimiz, kendi hayatıyla toplumsal yaşamın akışı arasındaki köprüleri kurmasını sağlamak için işlevli bir katalizör olamadığımız her noktada kolaylıkla düşmanlarının saflarında çarpışabiliyorlar.

Mutlak itaat ve köleliği dayatan politikalara karşı çıkışın son on yıllardaki cisimleşmiş ifadesi İstanbul Sözleşmesi'ydi. Kendi hakları için mücadele eden kadınların inadı, ısrarı ve azmiyle gündeme gelmişti. AKP iktidarının o kesitte kadınların teveccühüne olan yakıcı ihtiyacını da unutmayalım.

Birdenbire yok hükmünde sayılıp Sözleşme'nin iptali de sistemin o kesitteki ihtiyaçlarının girilmesi gereken yolu işaret etmesi üzerinedir. Hatırlayalım o günleri, gericilik dört koldan harekete geçmiş, kendisini Aile Akademisi olarak adlandıran bir "inisiyatif" üzerinden "10 maddede İstanbul Sözleşmesi neden iptal edilmeli?" başlıklı bir metin yayınlamıştı: "Metin (İstanbul Sözleşmesi -nba) bu haliyle bir toplumu ayakta tutan kültürel değerlerin belirlediği toplumsal rol beklentisini değersizleştiren, küçük bir grubun değerden arınık rol beklentisini temel değer haline getiren yeni bir emperyalizm türüdür."

İnsan neresinden tutsun bilemiyor! Toplumsal cinsiyet eşitsizliği temelinde körüklenen tüm şiddet biçimleri gıdasını sömürü sisteminin ihtiyaçları ve onun siyasal bekçisi olan erkek-devletin politika ve uygulamalarından alır. Dertleri bunun zeminini sağlamlaştırmak. Hani o sistemin en küçük ekonomik birimi olan aile ve bu temelde şekillenen cinsiyet rollerini...

“Toplumsal rol beklentisini değersizleştiren...” deniyor; bütün karın ağrıları toplumsal cinsiyet eşitliğine doğru gidecek bir akışı durdurabilmek, kadın ile erkeğe yapışmış rollerin ne olursa olsun aşındırılmasının önüne geçmek! Hayatın akışını ve değişimi kim durdurabilmiş ki siz durdurasınız!

İstanbul Sözleşmesi 11 Mayıs 2011'de büyük tantanalarla imzalandı, 20 Mart 2021'de tam 10 yıl sonra sözleşmeden çıkıldı. Sözleşmeden çıkıldıktan sonra kadınların dayandıkları hukuki ve moral dayanak zayıflamış olsa da ellerinden çekilip alınanı tekrar kazanmak için yapmaları gereken çok şey olduğunun daha fazla ayırdına vardılar ve hareketi daha geniş temelerde örgütlemeye, her kadına ulaşma çabasına hız verdiler.

Peki neydi İstanbul Sözleşmesi, daha tam adıyla "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi"? Sözleşme, kadına yönelik her türlü şiddetin ve ev içi şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması, suçların kovuşturulması, suçluların cezalandırılması konusunda bağlayıcı hükümler getiriyor, devlete sorumluluk yüklüyordu.

Kadına yönelik şiddetle mücadeleyi kurumsal bir mekanizmaya bağlıyor, kadına yönelik şiddetin uluslararası düzeyde izlenmesi ve taraf devletlerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğinin denetlenmesi amacıyla GREVIO adlı bir yapılanmayı içeriyordu. Kimilerinin abarttığı ölçüde bir barikat değildi gerçi ama politik ve manevi bir dayanak noktasıydı.

Elbette bütün bunların hayata geçirilmesi için buna yanıt veren politikaların tesisi gerekliydi. İstanbul Sözleşmesi imzalandıktan sonra kadınların hayatı kuşkusuz güllük gülistanlık olmadı fakat hem dişle tırnakla ve bedeller ödeyerek kazanıldığı için kadınlar açısından büyük bir moral-manevi dayanaktı hem de cinsiyet temelli tüm şiddet biçimlerine karşı devlete görev yüklüyordu.

İstanbul Sözleşmesi yürürlükteyken de kadınlar her gün öldürülüyordu; tacize ve tecavüze uğruyor, üretimden dışlanıyor, hayatın her alanında eşitsizlik yaşıyorlardı. Çünkü temelinde toplumun en ücra köşelerine kadar sindirilmiş ve sistem tarafından süreklileşmiş biçimde yeniden üretilen toplumsal cinsiyet eşitsizliği hükmünü yürütmeye devam ediyordu.

İstanbul Sözleşmesi, çıkışını her ne kadar kadına yönelik şiddetin yaygınlığından, kadın erkek eşitsizliğinden alsa da sadece şiddete uğrayan, tecavüze maruz kalan kadınlara

değil, cinsel kimlikleri (LGBTI+'lar) ya da etnik farklılıkları nedeniyle ayrımcılıkla karşılaşan ve saldırıların hedefi olan toplumsal kesimlerin korunması için devlete uluslararası bağlayıcılığı olan görevlerini hatırlatıyordu.

Bu sözleşmeye dayanarak yapılan 6284 sayılı Kanun da aynı amaçları güdüyor. Kadına yönelik şiddete karşı sınırlı da olsa bir güvence anlamına gelen 6284 sayılı Kanunun kağıt üzerinde bile kalmasına tahammül etmeyeceklerini her fırsatta gösteriyorlar.

Bu yüzden erkek egemen devletin ve gericilerin hedefinde şimdi o var: Yasa, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenliyor.

Geçtiğimiz hafta 2 gün içerisinde altı kadın cinayeti işlendi. 28 Şubat'ta da sekiz kadın cinayeti işlenmişti. Cinayetlerin ardı arkası kesilmiyor. Önleyici, koruyucu tedbirleri olan, şiddetin türlerini sıralayan, kararlar uygulanmazsa zorlama hapsine hükmeden 6284 sayılı Kanun var ama bunlar da var! Uygulanmadıktan sonra yasalar ne işimize yarar?

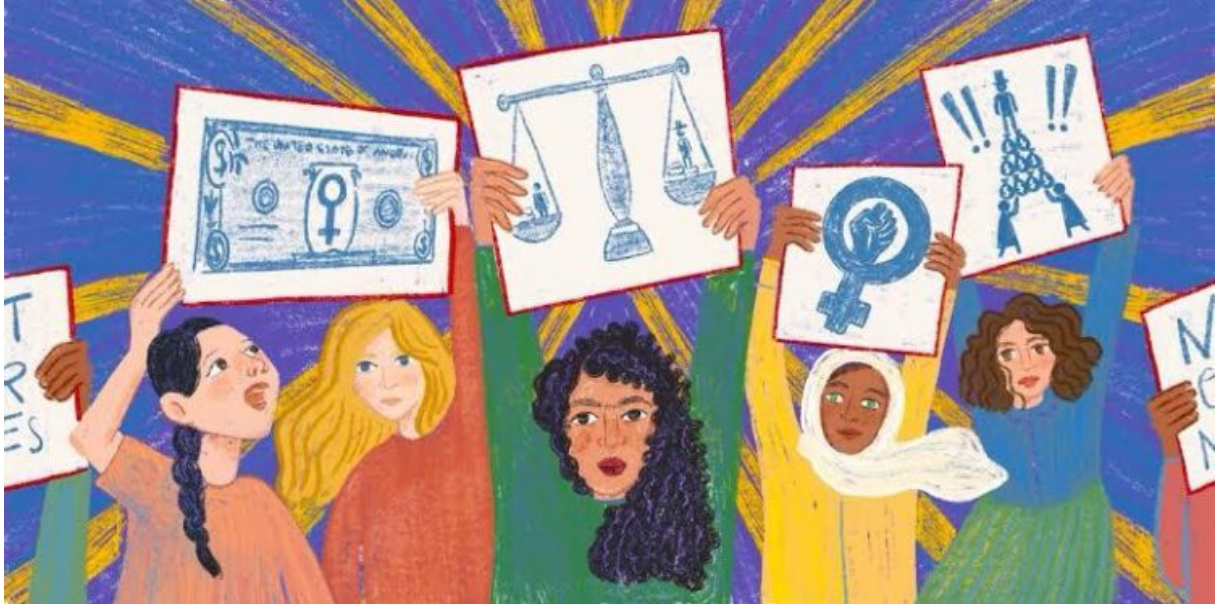
Geleneklerin basıncını, mahalle baskısını aşip karakola ulaşabilenlerin "beyindir yapar" tembihleriyle ev adlı işkencehanelere geri gönderilen, ömür boyu tecavüz ve aşağılanmayı reddederek buna bir son verme cesaretini gösteren, ölüm dahil her şeyi göze alarak boyun eğmeyen ve geleceğini kendi elleriyle kuracağı özgürlükte arayan kadınların ısrarı sürdükçe yasalar için uğraşılır, yasalar yapılır, yasalar değişir ama o yönelim değişmeden kaldıkça o yollar mücadeleyle yürünür. Ama SADECE yasalara bel bağlanmaz, bunu en çok kadınlar bilir.

Kartacalı komutan Hannibal'in Alpler'de sıkıştığı zaman, "Ya yeni bir yol bulacağız ya yeni bir yol açacağız!" dediği rivayet edilir. Kadınlar hayatları boyunca mücadele ettikleri özgürlükleri için her ikisine de başvurular. Birçoğu bu ünlü sözü muhtemelen hiç duymamıştır fakat kadın olmanın sağladığı üretken-yaratıcı olma eylemi ve erdemi genlerinde, ruhlarında. Eğer teslim olup boyun eğmemişlerse, sahip olduklarının üzerine öğrendiklerini eklediklerinde yeni bir yol bulmaya da yeni bir yol açmaya da yetecek enerji ve tutku vardır onlarda...

(* Alınları <https://alinteri9.org/2024/06/19/kin-dusmanlik-ve-irkcilik-kokan-aciklama/>

Eril zihniyetin sistematik şiddetine karşı 'Jin Jiyan Azadî'

Gülderen Varlı-6 Temmuz 2024

Kürdistan illerinde kadın cinayetleri ve kadın cinayetleri üzerinde devletin uyguladığı sömürge politikaları, Kürdistan'da devletin erkek aklıyla yürüttüğü özel savaş politikaları ile uzman çavuş, korucu ve polis şiddetini ve yaşanan cinayetlerde uygulanan cezasızlık politikalarını her açıdan ele almak gerekiyor. Kürdistan'da erkek şiddeti devletin bizzat bunu önlemekle görevli "güvenlik güçlerince" bilinçli işleniyor. Bunlarla beraber şiddet, taciz ve yaşam hak ihlallerine karşı Kürdistan'da "güvenlik güçlerine" açılan davalarda da ciddi artış gözlemlendiği de ortadadır

Dünya'da ve Türkiye'de sistematik hale gelen kadın cinayetleri ve şüpheli kadın ölümleri her gün artmaya devam ederek kadınları hayattan koparmaktadır. Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler ve Anayasa'da yer alan eşitlik maddelerine rağmen kadınlar evde, sokakta, iş yerinde kısaca yaşamın her alanında erkekler tarafından katledilmekte ve erkek şiddetine maruz kalmaktadırlar.

İnsanlık tarihinden beri süren savaşlar, yıkılan devletler, kendini inşa eden olgu ve kurumlar şiddet örgüsünü farklı formatlarla var etmiş ve günümüze kadar bunu getir. Dünyada kıtalar ve devletler arasında süren yüzyıllık savaşlar bitmiş yeni dinamikler ve piyonlar sahneye çıkmıştır. Ancak yüzyıllardır devam eden ve gittikçe kendini farklı zeminlerde de var eden eril zihniyetin kadınlar üzerindeki şiddeti, bir türlü bitmemiştir.

Eril zihniyetin bu şiddeti dünyada yüzyıllardır bitmeyen tek savaştır. Bu savaş eril zihniyet tarafından kadınların kazanımları, hakları, bedeni ve tüm yaşam alanlarına açılmıştır. Bu

savaş ve şiddetle kendini var eden eril zihniyet her alanda kadınların verdiği mücadele ile karşı karşıya kalmıştır.

Kadınların bu mücadele alanı eril zihniyet destekli tüm devlet yapılarına rağmen zamanla güçlenmiş ve her alana yayılmıştır. Küreselleşen dünya ile beraber nerede olduğu fark etmeksizin yaşanan kadın cinayetlerine ilişkin dünyanın her yerinden seslerini yükseltme ve mücadele alanlarını genişletmektedirler.

Mahsa Jîna Amini'nin 16 Eylül 2022'de İran'da "ahlak poliseri" tarafından öldürülmesinden sonra tüm dünyaya yayılan "Jin Jîyan Azadî (Kadın, Yaşam, Özgürlük)" felsefesi kadın mücadelesinde kitlelerin topyekûn nasıl birlikte mücadele ettiğini bir kez daha eril zihniyete göstermiştir.

Kadın cinayetlerinin arakasında yatan sebepler; kişisel anlaşmazlıklar, kadının ayrılma ve reddetme talepleri, namus ve ahlaki tutumlar, ekonomik nedenler ve erkeğin psikolojik sorunları olarak ileri sürülse de Dünya Sağlık Örgütü (WHO) kadın cinayetlerini (femicide) "kadınların kadın oldukları için öldürüldükleri" biçiminde tanımlamaktadır. Kadın olduğu için öldürülen kadınlar yıllardır erkek egemen tahakküm kodlarına karşı mücadele etmeye devam etmektedir.

Bununla beraber kadınları katleden failer hiç değişmemektedir. Genellikle fail kadınların en yakınında olan kişidir. Çoğunlukla failer kadının eşi, sevgilisi, eski eşi veya sevgilisi, tanıdık ve akrabalarından oluşmaktadır. Toplumsal olguların dayattığı cinsiyetçi rol paylaşımı ve kodlaması başta aile olmak üzere okulda, sosyal çevrede ve toplumun her alanında özümsemekte ve içselleştirilmektedir. Eril egemen zihniyetin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan kadına yönelik şiddeti artmakta, kadın üzerindeki güç ve baskısının daha da artmasına neden olmaktadır.

Ayrıca Dünya Ekonomik Formu cinsiyet eşitsizliği 2023 raporuna göre, Türkiye'nin 146 ülke arasında 124. sıradadır ve bu durum bu ülkede kadın cinayetlerinin ne kadar vahim bir hal almış olduğuna işarettir.

Bu bağlamda kadın cinayetleri, şüpheli kadın ölümleri ve kadına yönelik şiddeti var eden toplumsal kodlar, normalar, değerler, mekanizmalar ve araçlar her açıdan sorgulanmalıdır.

Kadına yönelik şiddet, 1993 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nin birinci maddesine göre; kamusal ve özel alanda gerçekleşen, kadınların fiziksel, cinsel, duygusal zarar görmesiyle sonuçlanan ya da sonuçlanması olası, her türlü cinsiyet temelli şiddet eylemi veya eylemin yapılacağına ilişkin tehdit ya da zorlama ve keyfi olarak özgürlüğün kısıtlanmasıdır.

Her ne kadar kadınların ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu ve Anayasal olarak koruma altına alınmış olsa da Anayasa'da geçen ve herkesin bildiği bu eşitsizliğin giderilmesi için devletin yerine getirmesi gereken yükümlülüklerin gereği bir türlü yapılmamakta ya da yapılmak istenmemektedir.

Kadınlara yönelik her türlü şiddeti önlemek için devlete yükümlülükler veren ve Türkiye'nin ilk imzacı olmakla övüldüğü İstanbul Sözleşmesi 20 Mart 2021'de bir erkek tarafından gece yarısı Resmî Gazete'de yayımlanan bir Cumhurbaşkanı Kararı ile feshedildi. Türkiye, kadınların yaşam güvencesi olan İstanbul Sözleşmesi'nden resmi olarak 1 Temmuz 2021 itibarıyla çıkmıştır. Kadına yönelik şiddeti önlemeyen iktidarın "imzamı çekiyorum" sözünün hükmü eril zihniyetin şiddetine karşı mücadele eden kadınlar açısından yok hükmündedir.

İstanbul Sözleşmesi'nden çekildikten sonra kadın cinayetleri ve kadına yönelik şiddeti katlanarak artmaya devam etmiştir. İstanbul Sözleşmesinin feshedildiği tarihten itibaren bu şiddetin daha da arttığı istatistiklerle açığa çıkmıştır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre sözleşmeden çıkılmasından bu yana en az 963 kadın öldürülmüştür. Belirtmek gerekir ki, bu sayı sadece basına yansıyan kadın cinayetlerini yansıtmaktadır. Oysa gerçekte bu sayı maalesef çok daha fazladır.

İstanbul Sözleşmesi'nin usule aykırı bir biçimde Cumhurbaşkanı kararı ile gece yarısı feshedilmesi, şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınları her türlü şiddete karşı açık hedef haline getirmiştir. İstanbul Sözleşmesinden çekilen Türkiye'de 2023 genel seçimlerinde şiddete uğrama tehlikesi bulunan kişilerin yaşayacağı şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirleri düzenleyen 6284 sayılı Kanunun işlevsizleştirilmesi mevzusu adeta bir siyasi pazarlık malzemesi haline getirilerek iktidar bloğu için siyasi ittifakların ön şartı olarak sunulmuş ve seçim vaatleri arasında yer almıştır. Aslında

buradan da anlaşılacağı üzere kadına yönelik şiddeti önlemek yerine, kadın kazanımlarını pazarlık haline getiren bir zihniyet ile karşı karşıyayız.

Kadın cinayetlerini görmezden gelen, kadın kazanımlarından ve verilen kadın mücadelesinden rahatsız olan kadın karşıtı iktidar, kadınların haklarına el uzatma cüretini gösterdi ve halen bu cüreti Meclise sunduğu 9. Yargı paketiyle de göstermeye devam ediyor. Şiddet dilinin, siyasetin en üst perdesinden yapılması evde, sokakta, işyerlerinde ve tüm yaşam alanlarında açığa çıkan kadına yönelik şiddete zemin yaratmaktadır. Bunun bir sonucu olarak Türkiye de kadın cinayetleri, iktidarın özel savaş politikaları ve Kürdistan'da uygulanan sömürge politikaları da artan şiddet diliyle aynı paralelde artmaktadır.

Bu politika ve anlayışla eş güdümlü olarak her gün onlarca kadın; evinde, iş yerinde ve sokak ortasında erkek şiddetine maruz kalmaktadır. Cezasızlık politikasından güç alan faillere mahkemelerce ödül gibi cezalar verilmesi ile kadın cinayetleri artmaktadır.

Kürdistan illerinde kadın cinayetleri ve kadın cinayetleri üzerinde devletin uyguladığı sömürge politikaları, Kürdistan'da devletin erkek aklıyla yürüttüğü özel savaş politikaları ile uzman çavuş, korucu ve polis şiddetini ve yaşanan cinayetlerde uygulanan cezasızlık politikalarını her açıdan ele almak gerekiyor.

Kürdistan'da erkek şiddeti devletin bizzat bunu önlemekle görevli "güvenlik güçlerince" bilinçli işleniyor. Bunlarla beraber şiddet, taciz ve yaşam hak ihlallerine karşı Kürdistan'da "güvenlik güçlerine" açılan davalarda da ciddi artış gözlemlendiği de ortadadır. Mardin'de 13 yaşındaki N.Ç.'ye cinsel istismarda bulunan ve aralarında asker, memur, korucu, muhtar gibi birçok devlet görevlisinin olması, 18 Ağustos 2022'de Şırnak'ta kaybolan ve daha sonra cinsel istismarda uğrayıp öldürülen 17 yaşındaki Firdevs Babat'ın failinin korucu olması, Mardin Derik'te 22 yaşında bir kadına 3 erkeğin cinsel istismar etmesi ve bu erkeklerden birinin korucu Yakup A.' olması, 18 Ağustos'ta Van'ın Başkale (Elbak) ilçesine bağlı bir köyde bir kadını cinsel istismarda bulunan B.A'nın korucu olması ve 1 Ekimde Van'da gün ortasında kadınları cinsel istismarda bulunan kişilerin 6 uzman çavuş olması Kürdistan'da kolluk güçlerinin failliğini ortaya koymasından dolayı ilk gelenlerdir.

Yakın zamanda yaşanan davalara bakıldığında uygulanan politikaların kadınlara yönelik şiddeti önlemek yerine fail(ler)i korunduğu apaçık ortadır.

* Kolluk gücünün Kürdistanlı genç kadınlara yönelik işlediği suçlar son yıllarda özellikle Gülistan Doku ve İpek Er'le kamusal alana taşıdı. İki örnekte de rızanın olduğu devletin ideolojik aparatları tarafından önemle vurgulandı. Nitekim İpek Er vakasında hukuk bu argümana göre pozisyon aldı.

Yakın tarihte yaşanan bu iki vakada Kürdistan'da kadın bedeni üzerinden uygulanan politikaları anlamak, bu politikalarla ne amaçlandığını açığa çıkarmak ve meseleyi bütünlüklü olarak kavramak için son derece önemlidir.

Kadınlara yönelen bu eril zihniyetin; Kürdistan'da kadına yönelik uygulanan özel savaş politikaları, sömürge politikaları, yıllardır yapılan asimilasyon ve yok etme politikalarına rağmen direncini kıramadıkları Kürt annelerinden korktukları çok iyi bilinmektedir.

“Cennet annelerin ayakları altındadır” diyen iktidar yıllardır Kürt annelerine adaletsizliği reva görmektedir. Kamuoyunun yakından takip ettiği Emine Şenyaşar, yıllardır tek başına verdiği mücadele ile Kürt kadınının haksızlığa ve yok etme politikasına karşı nasıl direnç gösterdiğinin örneklerinden sadece bir tanesidir. Kadın Özgürlük Hareketinden, Annelerden ve politik zeminde direnç gösteren kadınlardan korkan zihniyet Kürdistan'da kadın bedenine karşı özel savaş politikası açarak Kürt Kadın direncini kırmaya çalışmaktadır. Eril zihniyet temelli iktidar politikaları, kadın şiddetine karşı mücadele veren Kürt kadınlarını kendisine aparat yaptığı siyasallaşmış yargının hapis cezaları ile yıldırmaya çalışmaktadır.

IŞİD gibi barbar ve karanlık bir zihniyeti kadın devrimi ile yok eden Kürt kadınları, maruz kaldıkları tüm yıldırma politikalarına rağmen “Jin Jiyan Azadî (Kadın, Yaşam, Özgürlük)” mücadelesinde mutlaka başarıya ulaşacaktır

*Jineoloji Dergisi 29. sayı /147

Jin-Jiyan-Azadî renginde bir Sözleşme

Elif Tirenç İpek-6 Temmuz 2024

Mücadele devam ederken cevabını tarihte aradığımız ve aslında bildiğimiz bu sorular mücadeleyi nereye evrilmek gerektiğine dair de önümüze yeni yollar açıyor. İçinden geçtiğimiz süreçte yaşadığımız temel duygu hali ise ‘ne yapsalar nafile’ olarak kendini belirliyor. Evet ne yapsalar nafile... Kadınlar tarihte bir yerlerde kadınlığın, yaşamın ve özgürlüğün tohumunu ekmiş ve güneşin tadına varmışken artık hiçbir güç ve sistem kadını “JIN – JIYAN – AZADİ” yaşam formu ve felsefesinden koparamaz

Minteha Baybur Kürdistan’ın kalbi Amed’ de yaşayan ve Nahide Opuz’un evli olduğu erkek tarafından 2002 yılında katledilen bir kadın.

Evliliği süresince yoğun ve sistematik şiddete karşı boşanmaya çalışan Nahide ise, devlet tarafından korunamamış ve sürecin sonunda annesini erkek şiddeti sonucu kaybetmiş olan bir diğer kadın.

Aynı yıl Amed Barosu’na bağlı kadın avukatlar tarafından AİMH (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne Nahide ve katledilen annesi Minteha için bir başvuru yapıldı. Nahide Opuz başvurunun içeriğinde, yetkililerce yaşam haklarının korunmadığını, annesiyle maruz kaldıkları şiddet ve tehditlere yerel makamların duyarsız kaldıklarını bildirmiş ve devletin kadına yönelik şiddeti önlemedeki yetersiz rolünü tüm gerçekliğiyle ortaya koymuştu.

2009 yılına kadar devam eden incelemede AİHM, Nahide’yi haklı bularak, Türkiye’nin şiddet gören bir kadını, savcılığa başvurduğu halde, evli olduğu erkekten koruyamayarak ayrımcılık yaptığına hükmetti ve Türkiye’yi tazminata mahkûm etti. Opuz davası, AİHM’in

aile içi şiddete karşı vatandaşını koruyamadığı gerekçesiyle bir devleti mahkûm ettiği ilk davadır.

Bu karar ve içeriğindeki değerlendirmeler daha sonra Uluslararası bir sözleşmenin hazırlanmasına dönüşecek ve bu sözleşme kadına yönelik şiddete karşı hazırlanmış en kapsamlı sözleşme olarak mevzuatta yerini alacaktı. İstanbul' da imzalanmış olması sebebiyle adı kısaca İstanbul Sözleşmesi olarak belirlenecek bu sözleşme 2011 yılında Türkiye'nin ilk ve çekincesiz imzaladığı bir sözleşme olacaktı.

Kadınların Anayasası olarak da tanımlanan bu sözleşme hedef olarak kendine kadın-erkek eşitliğini sağlamayı belirler ve bunun için önce erkek kaynaklı şiddetle ve ayrımcılıkla mücadele edilmesini düzenler. Sözleşmenin en önemli özelliği ise şiddetin kaynağı olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğini belirlemesi olarak dikkat çeker.

Amed' den yapılan bir başvuru ile yolları döşenen sözleşme o kadar ayrıntılı hazırlanmıştır ki uygulandığında cinsiyet eşitsizliğine son vermeye dönük zihniyet devrimini sağlayacak düzenlemeler içerir.

Türkiye'de o tarihe kadar tarihin en derin sorunlarından kadına yönelik şiddetle mücadele, 4320 diye anılan ve sadece beş maddeden oluşan bir yasa ile sağlanmaya çalışılıyor fakat tabi ki tarihte ilk sömürülen- ilk köle olan kadına yönelik ayrımcılık ve şiddeti bitirmeye yaramıyordu. Yangına bir damla su dökmekle nasıl ki ateşi söndüremezseniz, bu koca ateşi söndürmek için 4320 sayılı yasa da yetmiyordu. İstanbul sözleşmesinin imzalanmasından sonra ise 4320 sayılı yasanın yerine, 6284 sayılı yasa hazırlanarak 2012 yılı 8 Mart'ında kadınlara sözde 'müjde' olarak ilan edildi ve yayımlandı. Sözleşmenin uygulanması için uyarılama yasası olan 6284 sayılı yasa hala yürürlükte olmasına rağmen etkin uygulanmadığı için ateşe karşı biçare.

Toplumsal cinsiyetin kadın olarak yaşamlarımızı şekillendirdiği gerçekliği karşısında sözleşmenin şiddetin kaynağı olarak bunu belirlemesi elbette ki evrensel çapta devrimsel bir çıkış olsa da hem sözleşmenin hem yasanın hazırlanmasından çok önce Amed'de Kürt Kadın Hareketi tarafından tarihsel ve toplumsal çıkmaz olan şiddetin kaynağı tespit edilmiş ve çoktan bu kaynağı kurutmaya dönük çalışmalara başlanmıştı.

Mesleğe yeni başlayan bir avukat olarak 2010 yılında çalışmaya başladığım Ceren Kadın Derneği, Ekin Ceren Kadın Merkezi ve birçok kentte kurulan kadın danışma merkezleri, dernekler, kooperatifler, sığınaklar, istasyonlar 2011 yılında sözleşmeye konu olacak tüm

düzenlemeleri aktif şekilde hayata geçirmişti. Sözleşmenin varlığı ise mücadeleye ciddi katkı sağlamış ve hukuksal boyutta elimizi güçlendirmişken zihniyet dönüşümünün nasıl sağlanacağı hakkında da sistemli bir yol haritası çizmişti. Kürdistan coğrafyasında sözleşme, Kürt Kadın Hareketi'nin kadın ideolojisi ile birleşince şiddetle mücadelede muazzam bir yol katedilmiştir.

Erkek şiddetiyle mücadelede ciddi başarılar elde edecek olan tüm bu kurumların yürüttükleri kadın özgürlük mücadelesi daha sonra kayyum politikalarının, İstanbul Sözleşmesi de Türkiye'nin dönüştüğü otokratik ve faşist rejimin kurbanı olacak ve Sözleşme bir gece yarısı Kararnamesi olan tek adam kararıyla hukuksuz şekilde yürürlükten çıkacaktı.

Her gün katlanarak artan kadın cinayetlerinin önüne geçilmemesi / geçilememesi ve neredeyse her güne en az 3 kadın cinayetinin yaşandığı günler bitmek bilmiyor ve muhtemelen de daha uzun yıllar devam edecek. Elbette ki Sözleşme'den hukuksuzca çıkılmasının şiddetin ve kadın cinayetlerinin artmasında hem doğrudan hem dolaylı etkisi büyüktür.

Sorunun kaynağı hedeflenmeden soruna yönelen her müdahale sadece günü ve anı kurtarmak olacak, bunu biliyor ve yaşıyoruz. Erkek organizasyonu olan devlet baba(!)nın, kadına yönelik şiddet ve eşitsizliklerin yaratılmasında ve devamında hem fail olması hem de sorunu çözmesi için sorumlu olması bir yaman çelişki olarak karşımızda duruyor. Hal böyleyken belki de çözümün kaynağının başka yerde olacağı ve arayış içinde olmak gerektiği düşüncesinden ise kendimizi alamıyoruz.

Öyleyse güç ve hiyerarşiye karşılık gelen erkek devletin kendisi şiddet aygıtıyken kadın cinayetlerini önlemesini beklemenin kendisi katilinden medet ummak değil de nedir? Kadının yaşamsal sorunu haline gelen şiddet, boyun eğdirme, sistemi içselleştirmesi ve kaderi olarak kabullenmesini isteme, fiziki yok etme vb. pratikler ve yaklaşımlar kadının kendince çözümlere ve mücadeleye yönelmesini meşru kılarken akla takılan iki soru da cevabını arıyor.

Soru 1. İstanbul Sözleşmesi'ni ortadan kaldırma, temellerinin Kürt Kadın Mücadelesi tarafından atılmış olmasından mıdır?

Soru 2. İstanbul Sözleşmesi Türkiyeli kadınlar tarafından "jin – jiyan – azadi" rengine büründürülmeye başlandığı için mi bir gece yarısı alelacele ortadan kaldırıldı?

Mücadele devam ederken cevabını tarihte aradığımız ve aslında bildiğimiz bu sorular mücadeleyi nereye evrilmek gerektiğine dair de önümüze yeni yollar açıyor.

İçinden geçtiğimiz süreçte yaşadığımız temel duygu hali ise ‘ne yapsalar nafile’ olarak kendini belirliyor. Evet ne yapsalar nafile... Kadınlar tarihte bir yerlerde kadınlığın, yaşamın ve özgürlüğün tohumunu ekmiş ve güneşin tadına varmışken artık hiçbir güç ve sistem kadını “JİN – JİYAN – AZADÎ” yaşam formu ve felsefesinden koparamaz.

İstanbul Sözleşmesi'nin çıkış noktası

Mimoza Kadın Derneği (Çiğdem Göksoy)-6 Temmuz 2024

Kürt kadın hareketi hem kimlik hem de cins mücadelesi verirken aynı zamanda feminist hareketlere hem teorik hem de pratik anlamda zenginlik katmıştır. Kürt kadın hareketinin kazanımları feminist hareketlerin daha kapsamlı, dirençli ve kapsayıcı olmasında etkili olmuştur

İstanbul Sözleşmesi, kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetle mücadele amacıyla 2011 yılında İstanbul'da imzalanan ve 2014 yılında yürürlüğe giren, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanmış bir uluslararası anlaşmadır. Sözleşme, kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve suçluların cezalandırılması için taraf devletlere kapsamlı yükümlülükler getirmekte ve kendi iç hukukunu sözleşmeye uygun şekilde düzenleme zorunluluğu da getirmiştir. Bu kapsamda hazırlanan 6284 Sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir.

Her ne kadar tam anlamı ile uygulanmasa da hukuki dayanağımızı güçlendiren ve ön açıcı bir konumdaydı. Türkiye, Sözleşmeyi imzalayan ve onaylayan ilk ülkelerden biri olmasına rağmen, 2021 yılında Cumhurbaşkanlığı kararı ile Sözleşmeden çekilmiştir. İstanbul Sözleşmesi, kadın hareketleri için hayati bir öneme sahiptir. Sözleşme, kadına yönelik şiddetin önlenmesi, mağdurların korunması ve failerin cezalandırılması konusundaki uluslararası standartları belirlerken, kadın hareketlerine de güçlü bir yasal ve politik dayanak sunuyordu.

Biz kadın hakları savunucuları, İstanbul Sözleşmesi'nin hükümlerine dayanarak devletlerin yükümlülüklerini yerine getirmesini talep edebiliyor ve toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik eden politikaların uygulaması için hatırlatmalar yapabiliyorduk .Ancak Türkiye'nin 2021 yılında sözleşmeden çekilme kararı sonucunda artan kadın cinayetlerinin, şiddetin cezasızlık politikası sonucu kadın hareketlerinin mücadelesini daha da önemli hale getirirken, sözleşmenin kazanımların korunması ve geliştirilmesi için çabaların sürdürülmesi gerektiğini bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bu karar kadın hareketleri tarafından büyük bir hayal kırıklığı ve öfke ile karşılandı. Biz Kadın hakları savunucuları, bu kararın kadına yönelik şiddetle mücadelede büyük bir geri adım olduğunu ve kadınların hayatını tehlikeye attığını, kadınları aile zırhı altında toplumsal cinsiyet rollerine hapsederek erk zihniyetin boyunduruğu altına almak istediklerini belirtmiştik. Türkiye'nin çekilme kararı, ulusal ve uluslararası düzeyde geniş çapta protestolara ve eleştirilere yol açmıştı. Feminist kadın hareketleri, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların maruz kaldığı ayrımcılık ve şiddetle mücadele ederken, birçok önemli dava ve olay bu hareketlerin şekillenmesinde kilit rol oynamıştır. Tamda burada İstanbul Sözleşmesi'nin çıkış davası olan Nahide Opuz davası, bu bağlamda, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve devletin bu konudaki sorumluluklarının altını çizen kritik bir dava olarak öne çıkmaktadır.

Feminist kadın hareketlerinin genel olarak kadına yönelik şiddetle mücadelesi ve Nahide Opuz davasının bu hareketlerle ilişkisini incelediğimizde, Kürt kadın hareketinin mücadelesi ve bu mücadelenin kazanımları, katkıları sonucunda emsal kararların alınması ile birlikte değişim dönüşüme de büyük katkı sağlamış sağlamaya da devam etmektedir. Kadın hareketlerinin kadına yönelik şiddet ile mücadelesinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanan yapısal bir sorun olduğunu savunmaktadır.

Bu hareketler, şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması için birçok strateji ve politika geliştirmiştir: Nahide Opuz davasının önemi, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin uluslararası alanda hukuki bir boyut kazandığı önemli bir dava olarak öne çıkmaktadır. Nahide Opuz, yıllarca evli olduğu erkek H.O. tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kalmış ve annesi de aynı kişi tarafından öldürülmüştür. Nahide Opuz ve annesi defalarca polise ve diğer yetkililere şikayette bulunmuş, ancak yeterli koruma sağlanmamıştır. Nahide Opuz, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurarak Türkiye'yi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) yaşam hakkını güvence altına alan 2. maddesi, işkence ve kötü muameleyi yasaklayan 3. maddesi ve etkili başvuru hakkını güvence altına alan 13. maddesini ihlal etmekle suçlamıştır.

AİHM, 2009 yılında verdiği kararda Türkiye'yi bu maddeleri ihlal etmekten suçlu bulmuş ve devletin kadına yönelik şiddeti önlemede yetersiz kaldığını tespit etmiştir. Nahide Opuz davası, uluslararası alanda geniş yankı uyandırmış ve Türkiye'nin kadına yönelik şiddetle mücadelesindeki eksikliklerini gözler önüne sermiştir. Bu durum, feminist hareketlerin uluslararası alanda daha fazla destek bulmasını ve hükümetler üzerinde daha fazla baskı oluşturmaya olanak sağlamıştır. Nahide Opuz davası, feminist kadın hareketleri için önemli bir dönüm noktasıdır. Bu dava, kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve mağdurların korunması konusundaki ulusal ve uluslararası hukuki yükümlülükleri net bir şekilde ortaya koymuş ve feminist hareketlerin bu yöndeki mücadelesini güçlendirmek ile birlikte kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuki, politik ve toplumsal stratejiler geliştirmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu dava, kadın hakları savunucularının ve feminist hareketlerin, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların insan haklarının korunması için verdikleri mücadelenin ne kadar kritik ve gerekli olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Toplumsal cinsiyet temelli şiddete karşı mücadelede önemli bir örnek teşkil etmiştir. Bu mücadele, feminist hareketlerin şiddetle ilgili politikalara odaklanmasını sağlamıştır.

Sonuç olarak, Kürt kadın hareketi hem kimlik hem de cins mücadelesi verirken aynı zamanda feminist hareketlere hem teorik hem de pratik anlamda zenginlik katmıştır. Kürt kadın hareketinin kazanımları feminist hareketlerin daha kapsamlı, dirençli ve kapsayıcı olmasında etkili olmuştur.

Kadınların kazanımları budanırken...

Diren Cevahir Şen-6 Temmuz 2024

Patriyarka ile kapitalizm, birbirini etkileyen, seven, besleyen olgular. Bu iki olgu, otoriter rejimlerde tahmin edeceğimiz üzere varlıklarını pekiştirirler. İçinde yaşadığımız ülke için daha fazla ayrıntı vermeye gerek var mı? Otoriteryanist bir siyasi iktidarın, evveliyetle kadınları gözüne kestirmesi hiç akla gelmeyecek bir şey değil. Kadınların dünyayı değiştirme, dönüştürme gücü de tarihsel olarak ortada iken üstelik. Peki mesele bir soyadı mı? Tek mesele bir soyadı değil. Ama doğumla bize ait olan, hayatımızda bir eş olmadan önce de bizim kendi varlığımızı kanıtlayan, ifade eden bir tanımlama soyadı. Bu soruyu bize soran erkeklere yahut onları destekleyenlere şöyle bir soru sormanın nesi yanlış? Mesele bir soyadı değilse, sizin meseleniz ne?

Türkiye, 20 Mart 2021'den bu yana neredeyse hiç ara vermeden İstanbul Sözleşmesi'ni konuşuyor. Çünkü İstanbul Sözleşmesi, adını sözleşmeye veren İstanbul'da gerçekleşen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 11 Mayıs 2011 tarihindeki toplantısında imzaya açıldıktan sonra, 45 ülke ve Avrupa Birliği tarafından imzalanmış, imzacı ülkelerin 34'ünde onaylanmıştır. Avrupa Konseyi üyesi olmalarına rağmen sözleşmeyi imzalamayan ülkeler ise Azerbaycan ve Rusya'dır.

Malumumuz olduğu üzere ise, 20 Mart 2021 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanan 3718 sayılı cumhurbaşkanı kararı sonucunda Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından sözleşmenin feshedilmesine karar verildi. Türkiye, 1 Temmuz 2021 tarihinde sözleşmeden resmen çekilmiş oldu. Aslında bu oldukça ironik de. Sözleşme sizin

ülkenizde imzaya açılıyor, sizin en önemli şehrinizin adını taşıyor, önce siz imzalıyorsunuz, önce siz yürürlükten kaldırılıyorsunuz.

Sözleşmeyi ve sözleşmenin doğurduğu yasaları uygulamak için henüz sözleşme yürürlükte iken dahi olağan üstü çabalar gösterildiğini hepimiz biliyoruz. Sözleşmenin tarafı olan Türkiye, kadınların karşı karşıya kalakaldıkları şiddet sırasında gerekli koruma ve önleme yükümlülüğünü göstermemekle birlikte, sözleşmenin yürürlükte olduğu sırada dahi kadınlar şiddet görmüş ve öldürülmüşlerdir. Ancak hepimiz, hatta yetkililerce de bilinmektedir ki, İstanbul Sözleşmesi çok önemli bir koruma kalkanı idi, taraf ülkelere ciddi ödevler veriyordu ve yine de sözleşmeden doğan 6284 sayılı yasa aracılığı ile Türkiye koşullarında olabilecek en hızlı biçimde koruma uzaklaştırma tedbirleri uygulanabiliyordu.

Sonra süreç öyle öyle hızlı ilerledi ki, bu kötü senaryoyu feminist hareket, kadın hareketi bile zihninde bu şekilde canlandırmamıştır. Daha sözleşmeden çekilme tartışmaları ile birlikte başlayan koruma önleme tedbirlerinin uygulanmaması, kadınların karakollardan, adliyelerden geri gönderilmeleri vakaları, fesih ile birlikte gözle görülür biçimde hızlandı elbette.

TBMM’de 22 Kasım 2001’de kabul edilen ve 1 Ocak 2002 tarihinde yürürlüğe giren 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu ile 17 Şubat 1926 tarihli eski Medeni Kanun’un pek çok hükmünde şekli ve içerik olarak pek çok değişiklik yapılmıştır. Bilhassa Medeni Kanun’un Aile Hukuku faslı ciddi değişikliklere uğramış, kadınlar ciddi kazanımlar elde etmişlerdir. Kadınlar aleyhindeki ayrımcı düzenlemeler, feministlerin, kadın hareketinin ve örgütlerinin birlikte mücadelesi ile değiştirilebilmiştir. Buna rağmen kadına yönelik ayrımcılıkla ve şiddetle mücadele aldığı yerden devam etmiştir. TMK’deki 2014 yılı değişikliğinden önce kadınlar sadece kocalarının soyadlarını kullanmak zorunda tutulurken, bu değişiklik sonrası kendi soyadlarını eşlerinin soyadlarından önce kullanabilmiştir. Bu kez de evlenen kadının kocasının soyadını alacağını öngören TMK m. 187 hükmü, 22 Şubat 2023 tarihinde Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir. 28 Nisan 2023’te Resmi Gazete’de yayımlanan iptal kararı, 9 ay sonra yürürlüğe girmiştir ve evli kadınlar artık yalnızca kendi soyadlarını kullanabilmektedirler.

Şu günlerde çokça konuşulan 9. Yargı Paketi ise siyasi iktidarın kadınlara ve onların kazanımlarına nasıl düşman olduğunun, cinsiyetçi devlet idaresinin kadınlar aleyhine

olan, onları birer eklenti haline getirme niyeti taşıyan her türlü düzenlemeyi yasalaştırma hamlesinin bir başka göstergesi.

Ne var peki bu pakette? Anayasa Mahkemesi (AYM), 22 Şubat 2023 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan kararı ile evlilikle birlikte “kadın ve erkek arasında kuralla öngörülen farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanmaması sebebiyle eşitlik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşarak” 4721 sayılı Kanun’un 187. maddesinin birinci cümlesinin iptaline karar vermişti. Yani bu karar ile kadınlar artık kendi soyadlarını tek başına kullanabileceklerdi. Hali hazırda bunun örneklerini çokça görmekteyiz. Ancak iktidar bu hakka, bu kazanıma da gözünü dikmiş olacak ki, 9 Yargı Paketi adını taşıyan ve aslında pek çok başka kötücül düzenlemeyi de içeren paket ile bir geriye gidiş gerçekleştirmeye niyetleniyor. Bu şekilde kadınların yine ‘kocalarına buyruk’ olmasını arzuluyor.

“Aslında bunun böyle olacağı belli değil miydi?” diye pek çok soru işitiyorum kendi namıma çevremden. Yahut, “ mesele bir soyadı mı?” diyen de çok. Böyle olacağı benim açımdan belliydi evet. Çünkü yol haritasını, ilerleyişini, temel ideolojisini İslami ve milliyetçi bir güzergah ile şekillendiren, sosyal olmayan, kapitalizmi ihya etme derdi taşıyan her iktidar, kadın düşmanıdır, çünkü patriyarkaldır yani erkek egemendir. Erkek egemenliği, egemenliğini, varlığını sürdürebilmek için kadın düşmanlığı yeniden ve yeniden üretmek zorundadır. Kadınları ‘kontrol’ etmek, onları zapturapt altına almak durumundadır. Mücadele ile gelen kazanımları budamak, biçmek bunun binlerce yolundan sadece biridir. Kadınların eşit, adil ve özgür bir dünyada, ülkede yaşaması kapitalizmin de arzu ettiği bir şey değildir.

Patriyarka ile kapitalizm, birbirini etkileyen, seven, besleyen olgular. Bu iki olgu, otoriter rejimlerde tahmin edeceğimiz üzere varlıklarını pekiştirirler. İçinde yaşadığımız ülke için daha fazla ayrıntı vermeye gerek var mı? Otoriteryanist bir siyasi iktidarın, evveliyetle kadınları gözüne kestirmesi hiç akla gelmeyecek bir şey değil. Kadınların dünyayı değiştirme, dönüştürme gücü de tarihsel olarak ortada iken üstelik.

Peki mesele bir soyadı mı? Tek mesele bir soyadı değil. Ama doğumla bize ait olan, hayatımızda bir eş olmadan önce de bizim kendi varlığımızı kanıtlayan, ifade eden bir tanımlama soyadı. Bu soruyu bize soran erkeklere yahut onları destekleyenlere şöyle bir soru sormanın nesi yanlış? Mesele bir soyadı değilse, sizin meseleniz ne?

Devletin ve yargının erkek kalkanı: Kadın cinayetleri ve eşitsizlik

Beritan Kalbişen-6 Temmuz 2024

Kadınları erkek şiddetinden koruma ve kadın cinayetlerini azaltma amacı taşıyan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun da yeterince uygulanmamaktadır. Karakoldan adliye koridorlarına, adliye koridorlarından mahkemelere varana dek yargının isteksizliği, cinsiyetçi tutumları, koruma taleplerinin ciddiye alınmaması gibi bir yığın sorunla karşı karşıya kalan kadınlar gün geçtikçe adalete erişim mücadelesinden de yıldırmak istenmektedir

Kadın cinayetleri, ataerkil düzenin ve erkek egemenliğinin en vahşi ve utanç verici tezahürünü temsil eder. Feminizite, kelime anlamı olarak "kadın katliamı" demektir ve kadınların, cinsiyetleri nedeniyle erkekler tarafından öldürülmesi anlamına gelir.^[1] İlk kez 1801 yılında kullanılan bu kavram, 1976 yılında Diana Russell tarafından Brüksel'de düzenlenen "Kadına Karşı Şiddet Konulu Uluslararası Tribünal"de siyasi bir çerçeveye oturtulmuştur.

Feminizite, cadı avlarından namus cinayetlerine, göçmen kadınlara yönelik şiddetten seri cinayetlere kadar geniş bir yelpazede karşımıza çıkmaktadır. Neolitik dönemden bu yana varlığını sürdüren kadın köleliği, toplumsal genetiğimize derin izler bırakmıştır. Kadına yönelik şiddet ve cinayetler, bu köklü zihniyetin modern yansımalarıdır. Elbette kadın cinayetlerinin kadına yönelik şiddetin bir uzantısı olduğu, başka bir deyişle münferit olmadığı açıktır. Toplumsal örgütlenmenin cinsiyetler arası tahakküm ve sömürü ilişkileri

üzerine kurulmasına dayanan, cinsiyetçi zihniyetin ürünü olarak kadın cinayetleri, aynı zamanda politiktir.

Ne yazık ki bu köklü zihniyetin yansımalarını gün geçtikçe ağır bir şekilde ödüyoruz: Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP) tarafından yayımlanan rapora göre, 2024 yılının ilk 6 ayında erkekler tarafından 205 kadın öldürüldü, 117 kadın şüpheli şekilde ölü bulundu. Bu rakamlar, geçen yılın aynı dönemine kıyasla önemli bir artışı gösteriyor. Nitekim elde edilen verilere göre 2021'in ilk 6 ayında 131, 2022'nin ilk 6 ayında 164, 2023'ün ilk 6 ayında 147, 2024'ün ilk 6 ayında ise 205 kadının katledildiği belirtildi.[2]

Bu kadar belirgin bir artışa rağmen, devlet erkleri kadınların kazanılmış haklarına yönelik saldırılarını durdurmuyor. İstanbul Sözleşmesi'ni bir gecede feshedebilen bu erkek cüret, 6284 sayılı yasa ve Medeni Kanun gibi koruma mevzuatlarını sürekli olarak tartışmaya açması elbette şaşırtıcı değil.

Peki yasaların/yasa uygulayıcıların rolü nedir?

Şimdilerde 9. Yargı Paketi taslağı ile 6284 sayılı yasanın etkisiz hale getirilmesi ve koruma kararlarını ihlal eden erkeklere yönelik cezaların azaltılması gibi adımlar atmaya çalışılmaktadır. İktidar eliyle sürekli olarak kazanılmış hakların dahi saldırıya maruz kaldığı böylesi dönemlerde yasaların, yasa uygulayıcılarının rolü ise oldukça önemlidir.

Türkiye'nin kadına yönelik şiddet ve ayrımcılıkla mücadelede kabul ettiği güçlü uluslararası yasal düzenlemelere rağmen, bu düzenlemelerin hayata geçirilmesinde ciddi engellerle karşılaşmaktadır. Öte yandan mevcut yasaların hayata geçirilmesini talep etmek bir yana bir gecede yok edilen İstanbul Sözleşmesi pratiğı ile karşı karşıyayız.

Kadınların, LGBTIQ+'ların haklarını korumak ve şiddeti önlemek için uluslararası alanda önemli bir belge olarak kabul edilen İstanbul Sözleşmesi, kocası tarafından defalarca şiddete uğrayan Nahide Opuz'un Türkiye Cumhuriyeti tarafından korunamadığının resmi bir ifadesi olarak karşımıza çıkmıştır. İstanbul Sözleşmesi bu karar üzerine inşa edilmiş ve devletlere kadınları şiddetten korumanın yanı sıra şiddeti önlemek için de yükümlülükler tanımlamıştır. Her ne kadar Türkiye bu sözleşmeden 2021 yılında çekilmiş olsa da kadın hak ve adalet mücadelesinde bu çekilmenin adı yoktur!

Kadınları erkek şiddetinden koruma ve kadın cinayetlerini azaltma amacı taşıyan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun da yeterince uygulanmamaktadır. Karakoldan adliye koridorlarına, adliye koridorlarından mahkemelere varana dek yargının isteksizliği, cinsiyetçi tutumları, koruma taleplerinin

ciddiye alınmaması gibi bir yığın sorunla karşı karşıya kalan kadınlar gün geçtikçe adalete erişim mücadelesinden de yıldırmak istenmektedir.

Peki ya koruma talepleri ciddiyetle ele alınıp koruma kararı verildiğinde ne değişiyor? Kolluk tarafından aranıp “kulağı çekilen” erkekler eril yargıya güvenerek ısrarlı takibe, tehdite, hakarete kaldığı yerden devam ediyor. Bu erkek cüreti öylesi bir sarmalda büyüyor ki her gün koruma kararlarına rağmen “korun(a)mayan” kadınların haberini okuyoruz..

Henüz daha birkaç ay önce basına yansıyan ve bilebildiğimiz kadarıyla Mayıs ayının ilk haftalarında en az 4 kadın şikayetçi oldukları ve hakkında koruma kararı aldıkları erkekler tarafından katledildi.

“ – Aydın’ın Sultanhisar ilçesinde Aylin Pekin, kendisine ısrarlı takipte bulunup rahatsız ettiği için şikayette bulunduğu Mehmet Şah Yeşilova tarafından 13 Mayıs’ta evinin önünde ateşli silahla katledildi.

– Adana’da Burak Acar hakkında uzaklaştırma kararı aldırın Bahar Torun’u, 13 Mayıs’ta elektronik kelepçeyi kırarak katletti.

– İzmir’in Selçuk ilçesinde 14 Mayıs’ta Birkan Ekren, boşandığı Sevim Duman’ı katletti. Duman’ın daha önce tehdit ve hakareten Ekren hakkında şikayetçi olduğu ve hakkında 1 ay uzaklaştırma kararı aldıkları öğrenildi.

– İstanbul’un Küçükçekmece ilçesinde aldığı tehditler nedeniyle Gökhan Y. hakkında şikayetçi olan Bahar Kaban, 16 Mayıs’ta katledildi.”[3]

Kadın cinayetlerinden “iyi hal” almanın bir takım elbiseye indirildiği Türkiye yargı pratiğinde, Kürdistan’da bunu üniformalı faillele doğrudan görüyoruz. Bilindiği üzere uzman çavuş Musa Orhan tarafından sistematik cinsel saldırıya uğradıktan sonra intihara sürüklenen İpek Er, ardında bıraktığı mektupla yaşamına son vermişti. Somut delillere rağmen tutuklanmayan sanıkların, son derece yavaş ilerleyen(!) yargı pratiğinde korunan ve ödüllendirilen erkeklik oluyor.

7’den 70’e sinmiş bu erkeklik kültürü, erkeklerin kadınlar üzerinde kontrol sahibi olması gerektiği inancı ile şiddetin normalleşmesine yol açmakla kalmayıp erkeklerin kadınlara karşı işledikleri suçlarda cezasız kalmalarını da beslemektedir. Türk Ceza Kanunu’nda

erkek yargının imdadına kimi zaman “iyi hal” koşuyor kimi zaman “haksız tahrik”. Özellikle haksız tahrik, kadına karşı işlenen suçlar bakımından sıkça gündeme gelen bir indirim nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Ceza Kanunu Madde 29’a göre , faile yönelik tahrik edici ve haksız bir fiil gerçekleştiren kişiye karşı işlenen suçlar bakımından, bu fiilden kaynaklanan öfke veya şiddetli üzüntü halinde hareket edildiği sürece, failin ceza sorumluluğunun azaldığı kabul edilmektedir. Her halde egemen ahlâk algısı ile kadınların davranışını irdeleyen bu yargı pratiği karşımıza birçok örnekle çıkmaktadır.[4]

Elbette devletin/yargının erkek saldırısı karşısında kadın mücadelesi de gün geçtikçe yükseliyor. İstanbul Sözleşmesi’nin, CEDAW ve 6284 Sayılı Yasa ve sözleşmelerin etkin biçimde uygulanması için mücadele eden kadın ve LGBTIQ+ hareketi karşısında asla umutsuz değiliz. Bununla birlikte bu kadın kırımı politikasını doğru tespit edip mücadele ağını da tam da buradan doğru örnek gerekmektedir.

Kesişimsellik (intersectionality) ekseninde Türkiye ve Kürdistan örneği

Kesişimsellik kavramı, Kimberlé Crenshaw tarafından ilk kez 1989 yılında kullanılan ve sosyal kimliklerin ezilen ve ezen ikircikliği/ikililiği açısından karmaşıklığını ortaya koyan bir kavramdır.[5] Kesişimsellik, öznelerin sahip olduğu farklı sosyal ve politik kimliklerin bir arada bulunmasını ve bunun sonucunda farklı güç ilişkileri içinde yer almalarını ifade etmektedir. Bu sosyal ve politik kimlikler cinsiyet, cinsel yönelim, ırk, etnik köken, din, ekonomik sınıf gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Kesişimsellik kavramı özneleri ya ezen ya da ezilen gibi ikili bir kategoriden çıkartarak tek bir öznenin farklı bağlamlarda farklı konumlarda olabileceğini gösterdiği gibi aynı ezilen kimliğe sahip özneler arasında da diğer kimliklere bağlı olarak günlük hayatta ve yargı mekanizmalarında ortaya çıkan farklılıklara dikkat çekmektedir.

Örnek vermek gerekirse işçi sınıfında yer alan bir erkek özne, sınıfsallık açısından ezilen konumunda bulunurken cinsiyeti açısından patriarkal düzende güç sahibidir. Diğer bir taraftan kadın kimliği ezilen bir kimlik olmakla beraber beyaz ve siyahi bir kadının ezilme deneyimlerinin kadınlığın ırk kimliğiyle kesişimselliği açısından farklı olduğu görülmektedir. Crenshaw (1989) da Amerika’da gerçekleşen mahkemeler üzerinden yargı mekanizmalarını kesişimselliğe bağlı olarak nasıl çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Muş’un Malazgirt ilçesinde, aile içerisinde uğradığı tecavüzü şikâyet ettikten sonra 14 Temmuz 2020’de evli olduğu Kazım Altınmakas tarafından katledilen Fatma Altınmakas dosyasında başka bir “ihmâl” ile karşılaşmıştık: Kürtçe tercüman! Fatma Altınmakas’ın jandarma karakoluna yaptığı şikâyet başvurusunda, ifade işlemlerinde Kürtçe tercüman

bulundurulmadığı için uğradığı şiddeti anlatamamıştı. Kürdistan’da kadın olmanın yanında Kürt bir kadın olmanın bedelini Fatma, hayatıyla ödedi.

Kürdistan’daki özel savaş politikaları bağlamında kadın cinayetleri ve kadınlara yönelik şiddet olaylarını açıklamak ve durumu kesişimsellik bağlamında ele almak, kadınların karşılaştığı çoklu ve kesişen baskıları daha iyi anlamamıza olanak tanıyabilir. Bu doğrultuda, kadın cinayetleri ve şiddet olaylarına karşı mücadelede çok yönlü ve kesişimsel yaklaşımlar benimsemek gereklidir. Bu, sadece bireysel düzeyde değil, elbette toplumsal ve yapısal düzeyde de değişiklikler yapılmasını gerektirir.

Öte yandan, Dünya Ekonomik Forumu'nun (WEF) her yıl cinsiyet eşitliğinin mevcut durumunu ve gelişimini “ekonomik katılım ve fırsatlar”, “eğitim durumu”, “sağlık ve hayatta kalma” ve “siyasi güçlendirme” boyutlarına göre incelediği Küresel Cinsiyet Uçurumu Endeksi’ne göre tablo pek de iç açıcı değil. Mevcut tempoda devam edilmesi durumunda, tam cinsiyet eşitliğine ulaşmanın 134 yıl sürebileceği tahmin ediliyor[6]. **Toplumsal cinsiyet eşitliğinin mevcut durumunu bu kez kesişimsellik ekseninde, Türkiye ve Kürdistan’daki yansıması kaç yıla tekâbül eder bilemeyiz ancak neolitikten bugüne mücadele eden kadınların da güçlü bir miras bıraktığı kesin.**

Kadına yönelik şiddet, devlet-ataerkil sistem işbirliğinin bir sonucu olarak karşımızda iken umudu elbette korumayan “koruma kararlarına”, bir gecede çekilen yasalara, erkekleşmiş yargının haksız tahrikli, çok indirimli kararlarına bağlamış değiliz. Her ne kadar yargı mücadelenin bir parçası ise de ancak ve ancak öz örgütlülüğümüz ve savunmamızla yol alabileceğimiz aşikâr. Kadın cinayetlerini önlemek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için kadın hareketinin örgütlü ve onun değiştirici/dönüştürücü gücüne her zamankinden çok ihtiyacımız var.

[1]Vienna Declaration on Femicide (2013), Symposium on Femicide, U.N. Office in Vienna, 26 November 2012, Femicide A Global Issue That Demands Action, Academic Council on the United Nations System (ACUNS) Vienna Liaison Office

[2] “2024 Yılı İlk 6 Ay İçerisindeki Şüpheli Kadın Ölümleri ve Kadın Cinayetleri” raporu , Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP), <https://kadincinayetleriniidurduracagiz.net/veriler/3113/2024-yilinin-ilk-6->

[ayinda-erkekler-tarafindan-205-kadin-olduruldu-117-kadin-supheli-sekilde-olubulundu](#) (son erişim tarihi 06/07/2024)

[3] “Koruma” Kararları Korumuyor, Berivan Kutlu, Mezopotamya Ajansı, <https://www.mezopotamyaajansi.net/KADIN/content/view/242469> son erişim tarihi 06/07/2024

[4] Yargının faillere desteği: En az 21 davada ‘haksız tahrik’ indirim, Mezopotamya Ajansı, Tolga Güney <https://mezopotamyaajansi35.com/KADIN/content/view/175187> (son erişim tarihi 06/07/2024)

[5] Kimberlé Crenshaw, “Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Policy,” The University of Chicago Legal Forum (1989): 139–167.

[6] Küresel Cinsiyet Uçurumu Raporu, 2024, WEF (Dünya Ekonomik Forumu) <https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/> (son erişim tarihi 06/07/2024)